

Sygn. akt IV U 1411/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Anna Guniewska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Stanisława Bosek

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2018 r.

sprawy **L. F. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) w R. L. F. (2)**

przy udziale: J. K., H. Ł., F. B., B. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania L. F. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R. L. F. (2)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 30 października 2017 r. znak: (...)

z dnia 30 października 2017 r. znak: (...)

z dnia 30 października 2017 r. znak: (...)

z dnia 30 października 2017 r. znak: (...)

z dnia 30 października 2017 r. znak: (...)

I. oddala odwołania

II. zasądza od L. F. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R. L. F. (2) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. kwotę 900,00 zł. (dziewięćset 00/100 zł.) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

Sygn. akt IV U 1411/17

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 11 lipca 2018 r.

Decyzją z dnia 30 października 2017 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. ustalił podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne J. K. jako zleceniobiorcy u płatnika składek (...)w R. za kwiecień 2014 r., czerwiec 2014 r., luty 2015 r. i marzec 2015 r.

Powołując się na ustalenia kontroli, ZUS wskazał w uzasadnieniu powyższej decyzji, że płatnik w 2014 i 2015 r. zawarł z J. K., będącym członkiem Komisji Egzaminacyjnej siedem umów nazwanych przez strony umowami o dzieło. Przedmiotem tych umów było sprawdzenie dokumentów kandydatów na operatorów zgłoszonych do sprawdzianu (egzaminu), sprawdzenie umiejętności kandydatów, sprawdzenie wiadomości teoretycznych kandydatów, sporządzenie arkusza ocen dla każdego kandydata, wydanie w dniu sprawdzianu (egzaminu) świadectwa oraz książki operatora z wpisem uprawnień określonej specjalności osobom, które uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu (egzaminu), sporządzenie protokołu zbiorczego, zarejestrowanie uprawnień, przekazanie dokumentów do Centrum (...)w W.. Zdaniem organu rentowego powyższe umowy noszą jednak znamiona umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o zleceniu.

Odwołując się następnie do przepisów art. 627 kc i 750 kc i 734 kc Zakład stwierdził, że cechy zawartych z w/w umów o dzieło pozwalają na zakwalifikowanie ich jako umów zlecenia głównie ze względu na fakt, iż zobowiązanie polegało na starannym działaniu, w oderwaniu od rezultatu. Podkreślał, że w przypadku przeprowadzania egzaminów nie występuje żaden rezultat ucieleśniony w jakiegokolwiek samoistnej postaci, możliwy do obiektywnej weryfikacji, lecz wyłącznie staranne działanie wykonawcy umowy, który stosownie do posiadanej wiedzy ma przeegzaminować zdającego. Również czynności związane z organizacją i przeprowadzeniem egzaminu, a dotyczące sprawdzenia dokumentów kandydatów, sporządzenia protokołu zbiorczego, zarejestrowania uprawnień i przekazania dokumentów obligują jedynie do starannego działania. Tymczasem, zdaniem organu rentowego, wykonanie dzieła ma doprowadzić do indywidualnie oznaczonego rezultatu, a rezultat ma mieć samoistny byt.

ZUS podkreślał dalej, że z tytułu zawartych umów o świadczenie usług, gdyż za takie uznać należy sporne umowy o dzieło, płatnik nie naliczył składek na ubezpieczenie zdrowotne od przychodu osiągniętego przez J. K.. Skutkiem uprzedniego Zakład ustalił podstawę wymiaru tych składek w decyzji, zgodnie z przepisami ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W dniu 30 października 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wydał również decyzje:

- wobec H. Ł. nr (...), w której stwierdził podleganie przez w/w obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach od 28.01.2013 r., do 4.02.2013 r., od 1.03.2013 r. do 12.03.2013 r., od 6.06.2013 r. do 17.06.2013 r., od 11.10.2013 r., do 23.10.2013 r., od 19.11.2013 r. do 28.11.2013 r., od 11.12.2013 r. do 23.12.2013 r., od 9.01.2014 r. do 20.01.2014 r., od 12.02.2014 r. do 4.03.2014 r., od 7.03.2014 r. do 26.03.2014 r., od 14.04.2014 r. do 24.04.2014 r., od 11.08.2014 r. do 2.09.2014 r., od 8.12.2014 r. do 20.12.2014 r., od 15.01.2015 r. do 10.02.2015 r., od 19.02.2015 r. do 10.03.2015 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w R., ustalając jednocześnie podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz na ubezpieczenie zdrowotne;

- wobec F. B. nr (...), w której stwierdził podleganie przez w/w obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach od 12.02.2014 r. do 16.02.2014 r., od 18.02.2014 r. do 4.03.2014 r., od 11.03.2014 r. do 26.03.2014 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w R., ustalając jednocześnie podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz na ubezpieczenie zdrowotne;

- wobec T. P. nr (...), w której stwierdził podleganie przez w/w obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach od 23.04.2013 r., do 21.05.2013 r., od 6.06.2013 r. do 17.06.2013 r., od 6.08.2013 r. do 13.08.2013 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w R. i ustalił jednocześnie podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz na ubezpieczenie zdrowotne;

- wobec B. S. nr (...), w której stwierdził podleganie przez w/w obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach od 31.01.2013 r. do 4.02.2013 r., od 1.03.2013 r. do 3.03.2013 r.

r., od 8.03.2013 r. do 12.03.2013 r., od 15.01.2015 r. do 10.02.2015 r. i od 19.02.2015 r. do 10.03.2015 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...)w R., ustalając jednocześnie podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

W uzasadnieniu decyzji Zakład wskazał, iż płatnik zawarł z H. Ł., F. B., T. P. i B. S., na okresy podane w decyzjach, umowy nazwane umowami o dzieło, które jednak zdaniem organu rentowego nie spełniają warunków typowych dla tego rodzaju umów, i które w związku z tym uznać należy za umowy o świadczenie usług. Motywy decyzji były tożsame jak zawarte w decyzji dotyczącej J. K..

Odwołanie od powyższych decyzji wniósł płatnik składek L. F. (1) prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) w R. podnosząc, że błędne są ustalenia organu rentowego przyjmujące, iż w istocie zawarte z J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. umowy stanowią umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o zleceniu.

Zarzucił naruszenie art. 81 ust. 1 i art. 82 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych z 27 sierpnia 2004 r. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy przepisy te wobec charakteru stosunku prawnego - umowa o dzieło, łączącego odwołującego się z J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. nie znajdują zastosowania – w/w nie podlegali obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu. Zarzucił również naruszenie art. 734 kc w zw. z art. 750 kc przez ich zastosowanie podczas gdy prawidłowa analiza wszystkich faktów i okoliczności sprawy prowadzi do wniosku, że w/w nie byli osobami wykonującymi prace na podstawie umów o świadczenie usług, a stworzyli dzieła w ramach zawartych umów o dzieło, oraz naruszenie art. 627 kc przez jego niezastosowanie. Odwołujący się wskazywał też na sprzeczność ustaleń organu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego co wyrażać się ma w pominięciu pisemnych wyjaśnień złożonych przez płatnika składek w zastrzeżeniach do protokołu kontroli.

W uzasadnieniu powyższego odwołujący się podkreślał, że wbrew twierdzeniom ZUS zawartym w decyzjach, egzaminatorzy nie wykonywali głównie technicznego wypełniania dokumentów i starannego sprawdzania poszczególnych rubryk oraz nie sprawowali wyłącznie kontroli nad przeprowadzaniem egzaminem tylko sami tworzyli pytania odnośnie sprawdzenia wiedzy kursantów, sprawdzenia umiejętności kandydatów w formie teoretycznej i praktycznej. Rezultatem pracy było dzieło w postaci wpisów w książeczkach operatora oraz protokoły z egzaminu praktycznego i teoretycznego, czyli ocena zdających, jak również utwór niematerialny w postaci sprawdzenia umiejętności praktycznych i teoretycznych egzaminowanych.

Egzaminatorzy sami przygotowywali i selekcjonowali pomoce naukowe niezbędne do przeprowadzenia egzaminu, przygotowywali rysunki techniczne w celu opisanie ich przez zdających, testy egzaminacyjne, przygotowywali pytania praktyczne dla każdego zdającego, sprawdzali wiadomości teoretyczne i praktyczne. Umowy o dzieło były realizowane wyłącznie osobiście, nie było ewidencji czasu pracy ich wykonania. Wykonawcy umów zostali zaś wybrani z uwagi na ich cechy podmiotowe – odpowiedni zawód, specyficzne umiejętności, predyspozycje.

Reasumując odwołujący się wnosił o zmianę zaskarżonych decyzji i uznanie, że J. K. nie podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu zaś H. Ł., F. B., T. P. i B. S. nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, w okresach objętych decyzjami, z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów o świadczenie usług, jako zleceniobiorcy u płatnika L. F. (1) prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R..

W odpowiedziach na złożone odwołania (...) Oddział w R. wniósł o ich oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na swą rzecz.

Raz jeszcze podkreślił, że zatrudnienie J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. nie nosiło cech stanowiących o istnieniu umów o dzieło. Sporne w sprawie umowy były umowami starannego działania a nie umowami rezultatu i w konsekwencji stanowią dla wykonawcy tytuł obowiązkowych ubezpieczeń społecznych.

Sprawy z odwołań L. F. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R. zostały połączone do wspólnego prowadzenia i rozpoznania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

L. F. (1) prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R.. Jest to placówka kształcenia ustawicznego, która swym zakresem działania obejmuje kursy doskonalące, doksztalające i przyuczające od zawodów branży budowlanej i towarzyszącej budownictwu, bhp i ppoż, przygotowujące od uzyskania uprawnień i kwalifikacji w zakresie obsługi maszyn budowlanych i drogowych oraz urządzeń podlegających pod nadzór UDT.

Instytut (...) w W. delegował osoby posiadające stosowne kwalifikacje do przeprowadzenia egzaminu do uzyskania uprawnień w zakresie obsługi maszyn budowlanych i drogowych, natomiast za organizację i przeprowadzenie egzaminu odpowiadał (...) Wysokość wynagrodzenia za przeprowadzenie egzaminu określał Instytut.

Jako egzaminatorzy w latach 2013 – 2015 zostali delegowani: J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S.. Ośrodek zawierał z nimi umowy o dzieło.

Z J. K., w ramach prowadzonej działalności L. F. (1) zawarł umowy nazwane umowami o dzieło w dniach:

- 14 kwietnia 2014 r. nr (...), na okres od 14 kwietnia 2014 r. do 24 kwietnia 2014 r.
- 15 maja 2014 r. nr (...), na okres od 15 maja 2014 r. do 9 czerwca 2014 r.
- 21 lipca 2014 r. nr (...), na okres od 21 lipca 2014 r. do 28 lipca 2014 r.
- 6 października 2014 r. nr (...), na okres od 6 października 2014 r. do 13 października 2014r.
- 15 stycznia 2015 r. nr (...), na okres od 15 stycznia 2015 r. do 10 lutego 2015 r.
- 27 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 27 lutego 2015 r. do 9 marca 2015 r.
- 19 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 19 lutego 2015 r. do 10 marca 2015 r.

Zgodnie z treścią tych umów wykonawca przyjmował do wykonania dzieło polegające na: sprawdzeniu dokumentów kandydatów na operatorów zgłoszonych do sprawdzianu (egzaminu) przez zamawiającego, sprawdzeniu umiejętności kandydatów, sprawdzeniu wiadomości teoretycznych kandydatów, sporządzeniu arkusza ocen dla każdego kandydata, wydaniu w dniu sprawdzianu (egzaminu) świadectwa oraz książki operatora z wpisem uprawnień określonej specjalności osobom, które uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu (egzaminu), sporządzeniu protokołu zbiorowego, zarejestrowaniu uprawnień, przekazaniu dokumentów do Centrum (...) (...) w W.. Za wykonanie dzieła wykonawca otrzymać miał wynagrodzenie zależne od liczby przeprowadzonych sprawdzianów (egzaminów) przy założeniu, że za jeden egzamin wynosi ono 180 zł oraz zwrot kosztów podróży i noclegów.

Tożsame w treści umowy (...) zawarł z:

H. Ł. w dniach:

- 28 stycznia 2013 r. nr (...), na okres od 28 stycznia 2013 r. do 4 lutego 2013 r.
- 1 marca 2013 r., nr (...), na okres od 1 marca 2013 r. do 12 marca 2013 r.
- 6 czerwca 2013 r. nr (...), na okres od 6 czerwca 2013 r. do 17 czerwca 2013 r.
- 11 października 2013 r. nr (...), na okres od 11 października 2013 r. do 23 października 2013 r.
- 19 listopada 2013 r. nr (...), na okres od 19 listopada 2013 r. do 28 listopada 2013 r.
- 11 grudnia 2013 r. nr (...) r., na okres od 11 grudnia 2013 r. do 23 grudnia 2013 r.

- 9 stycznia 2014 r. nr (...), na okres od 9 stycznia 2014 r. do 20 stycznia 2014 r.
- 12 lutego 2014 r. nr (...), na okres od 12 lutego 2014 r. do 4 marca 2014 r.
- 7 marca 2014 r. nr (...), na okres od 7 marca 2014 r. do 26 marca 2014 r.
- 14 kwietnia 2014 r. nr (...) r., na okres od 14 kwietnia 2014 r. do 24 kwietnia 2014 r.,
- 11 sierpnia 2014 r. nr (...), na okres od 11 sierpnia 2014 r. do 2 września 2014 r.
- 8 grudnia 2014 r. nr (...), na okres od 8 grudnia 2014 r. do 22 grudnia 2014 r.
- 15 stycznia 2015 r. nr (...), na okres od 15 stycznia 2015 r. do 10 lutego 2015 r.
- 27 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 27 lutego 2015 r. do 9 marca 2015 r.
- 19 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 19 lutego 2015 r. do 10 marca 2015 r.

F. B.:

- 12 lutego 2014 r. nr (...), na okres od 12 lutego 2014 r. do 4 marca 2014 r.
- 7 marca 2014 r. nr (...), na okres od 7 marca 2014 r. do 26 marca 2014 r.

T. P.:

- 23 kwietnia 2013 r. nr (...), na okres od 23 kwietnia 2013 r. do 21 maja 2013 r.
- 6 czerwca 2013 r. nr (...), na okres od 6 czerwca 2013 r. do 17 czerwca 2013 r.
- 6 sierpnia 2013 r. nr(...) r, na okres od 6 sierpnia 2013 r. do 13 sierpnia 2013 r.

B. S.:

- 28 stycznia 2013 r. nr (...), na okres od 28 stycznia 2013 r. do 4 lutego 2013 r.
- 1 marca 2013 r. nr (...), na okres od 1 marca 2013 r. do 12 marca 2013 r.
- 15 stycznia 2015 r. nr (...), na okres od 15 stycznia 2015 r. do 10 lutego 2015 r.
- 27 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 27 lutego 2015 r. do 9 marca 2015 r.
- 19 lutego 2015 r. nr (...), na okres od 19 lutego 2015 r. do 10 marca 2015 r.

J. K., H. Ł., F. B., T. P. byli członkami komisji egzaminacyjnej zaś B. S. – sekretarzem.

Egzaminatorzy przeprowadzali egzamin praktyczny na maszynie oraz egzamin teoretyczny, zadawali pytania, polecali wykonać określone prace na maszynie. Nie prowadzili wykładów w trakcie kursów. Sekretarz natomiast był obecny przy egzaminowaniu lecz nie zadawał pytań egzaminowanym, sporządzał protokół, wypisywał książeczki uprawnień, sprawdzał dokumentację zdających.

J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. z tytułu wskazanych wyżej umów osiągnęli przychód zgodnie z przedłożonymi rachunkami. Wynagrodzenie było wypłacone po przeprowadzeniu egzaminu niezależnie od jego wyniku.

Z tytułu tych umów Ośrodek nie dokonał zgłoszenia w/w do ubezpieczeń społecznych.

Do 2015 r. Ośrodek, na wykonanie „czynności egzaminowania” zawierał z egzaminatorami umowy o dzieło. Dopiero od 2015 r. praktykę zmieniono i wprowadzono umowy zlecenia. przedmiot ich był tożsamy.

W czerwcu 2017 r. ZUS przeprowadził kontrolę płatnika L. F. (1) prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) w R., między innymi w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne. Kontrolą objęto okres od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r. W uwzględnieniu wyników przeprowadzonej kontroli ZUS w dniu 30 października 2017 r. wydał zaskarżone w sprawie decyzję.

(dowód: zeznania odwołującego się L. F. (1) k. 68b - 69, zeznania F. B. k. 69, zeznaniami J. K. k. 69 b, zeznania H. Ł. k. 69 b, dokumentacja w aktach ZUS)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dowody. Oparł się na dowodach z dokumentów obejmujących postępowanie kontrolne prowadzone u płatnika składek i wydane w sprawie decyzje oraz dokumentach przedłożonych do akt w toku postępowania sądowego. Nadto Sąd oparł się zeznaniach L. F. (1), prowadzącego Ośrodek oraz F. B., J. K. i H. Ł., z którymi (...) zawierał umowy o dzieło, odnośnie okoliczności zawierania umów, sposobu ich wykonywania i dokonywanych rozliczeń. Ocena zaś natury stosunków prawnych - charakteru umów łączących strony należy do Sądu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia czy J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. posiadają tytuł do objęcia ich obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym ze względu na zatrudnienie przez płatnika składek L. F. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...)w R., na podstawie umów o świadczenie usług Niewątpliwie bowiem między stronami doszło do podpisania umów określonych jako umowy o dzieło, które jednak w przekonaniu organu rentowego nie skutkowały powstaniem takiego stosunku cywilnego a właściwym jest jego zakwalifikowanie jako umów o świadczenie usług, do których zastosowanie znajdują przepisy o zleceniu. Ocena tego zagadnienia wymaga poczynienia ogólnych rozważań dotyczących kwalifikowania umów w razie wątpliwości z jakim rodzajem umowy faktycznie mamy do czynienia.

Jak wynika bowiem z treści art. 6 ust. 1 pkt.4 i art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. 2017 poz. 1778) obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby świadczące pracę na podstawie umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Natomiast umowa o dzieło nie stanowi obowiązkowego tytułu ubezpieczenia społecznego.

Na wstępie już należy podkreślić, że nie ulega wątpliwości, iż o tym jaką umowę zawrzeć decydują przede wszystkim strony zgodnie z wynikającą z art. 353¹ kc zasadą swobody umów. Zasada ta polega w pierwszej kolejności na możliwości wyboru przez strony rodzaju stosunku prawnego, który będzie je łączył. Dotyczy to także wykonywania stale i za wynagrodzeniem określonych czynności, a więc stosunku prawnego określanego jako wykonywanie zatrudnienia w szerokim znaczeniu bowiem powszechnie przyjmuje się, że zatrudnienie może być wykonywane na podstawie stosunku cywilnoprawnego lub stosunku pracy. Należy jednak zauważyć, że w systemie ubezpieczeń społecznych nie są rzadkie przypadki, w których nawet zgodnie nazwana przez strony umowa nie jest tą, która stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (por. przykładowe spory na tle kwalifikacji prawnej umów o świadczenie usług w orzecznictwie Sądu Najwyższego - wyroki: z 08.01.1999 r., II UKN 403/98, OSNP 2000/5/194; z 28.03. 2000 r., II UKN 386/99, OSNP 2001/16/522; z 30.06.2000 r., II UKN 614/99, OSNP 2002/ 1/23; uchwała z 12.04.1994 r., I PZP 13/94, OSNP 1994/3/39).

Wskazać w tym miejscu należy też, że ZUS ma możliwość zakwestionowania ważność formalnie zawartej umowy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych (por. wyrok z dnia 23.02.2005r. III UK 200/04 , OSNP 2005/18/292) w tym także przedmiotowych umów o dzieło, przy czym winien wskazać czy czyni tak gdyż zawarte umowy były pozorne w świetle treści art. 83 §1 kc a faktycznie strony zawarły umowę zlecenia czy też ich nieważność wynika z przepisu

art. 58 kc. W niniejszej sprawie takiego wskazania nie zawarto lecz rzeczą Sądu było dokonanie oceny prawnej sporu zaistniałego między wnioskodawcą a ZUS.

Sąd Okręgowy pragnie też zauważyć, iż w pełni podziela wyrażone w dotychczasowej judykaturze poglądy, że czynność prawna nie może jednocześnie zmierzać do obejścia prawa (art. 58 § 1 kc) oraz być dokonana dla pozoru (art. 83 § 1 kc), przy tym, gdy umowa jest przez strony wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania, czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.03.2001 r., II UKN 258/00 OSNP 2002/21/527, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2010 r. I UK 261/09 Lex nr 577825. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29.03.2006 r. II PK 163/05 OSNP 2007/5-6/71: „Czynnością prawną podjętą w celu obejścia ustawy jest czynność, wprawdzie nieobjęta zakazem prawnym, ale przedsięwzięta w celu osiągnięcia skutku zakazanego przez prawo (System Prawa Prywatnego, tom 2, pod redakcją Z. Radwańskiego, Warszawa 2002, s. 227-228). Natomiast art. 83 kc charakteryzuje czynność prawną pozorną przez wskazanie trzech jej elementów, które muszą wystąpić łącznie: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozoru, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozoru. Złożenie oświadczenia woli dla pozoru oznacza, że osoba oświadczająca wolę w każdym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym przez nią oświadczeniem. Brak zamiaru wywołania skutków prawnych oznacza, że osoba składająca oświadczenie woli albo nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych, albo też chce wywołać inne, niż wynikałoby ze złożonego przez nią oświadczenia woli (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14.03.2001 r., II UKN 258/00, OSNAPiUS 2002/21/527). Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może zatem być jednocześnie czynnością pozorną z tego choćby względu, że pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, druga zaś jest jedynie symulowana (por. wyrok NSA w Warszawie z 16.09.2004 r., FSK 488/04, Monitor Podatkowy 2005/3, s. 43).

W orzecznictwie podkreśla się także, iż pozorności umowy o pracę zachodzi także wówczas, gdy praca jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę co analogicznie można odnieść do umów o dzieło (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 05.10.2006 r., I UK 120/06, OSNP 2007/9-20/294, z dnia 05.10.2006 r., I UK 342/06, M.P.Pr. 2008/1/40, z dnia 08.07.2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772).

Na gruncie sporów dotyczących kwalifikowania umów cywilnoprawnych jako umów o pracę jednolicie przyjęto, że o treści stosunku prawnego łączącego strony decydują cechy charakterystyczne dla danego stosunku prawnego bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony (por. wyroki SN: z dnia 02.9.1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999/18/582; z dnia 14.09.1998 r., I PKN 334/98, OSNAPiUS Nr 20/1999, poz. 646; z dnia 06.10.1998 r., I PKN 389/98, OSNAPiUS 1999/22/718; z dnia 22.12.1998 r., I PKN 517/98, OSNAPiUS Nr 2000/4/138; z dnia 12.01.1999 r., I PKN 535/98, OSNAPiUS 2000/5/175; z dnia 07.04.1999 r., I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000/11/417). A contrario - jeżeli w treści stosunku prawnego nie przeważają cechy charakterystyczne dla danego stosunku, to nie można przyjąć, aby taki stosunek prawny łączył strony. Oceny, czy cechy charakterystyczne dla konkretnego stosunku prawnego mają charakter przeważający, należy dokonywać na podstawie wszelkich okoliczności sprawy, w tym także takich jak wola stron, wyrażona w nazwie, jaką strony nadały umowie (por. wyrok SN z dnia 05.09.1997 r., I PKN 229/97, OSNAPiUS 1998/11 /329, wyrok SN z dnia 05.12.2000 r., I PKN 127/00, OSNAPiUS 2002/15/356) Niewątpliwie te wskazówki będą pomocne także przy kwalifikowaniu umów będących przedmiotem sporu.

Umowa o dzieło określona w art. 627 kc jest typem umowy obejmującej odpłatne świadczenie usług określonego rodzaju. Elementami przedmiotowo istotnymi umowy o dzieło są określenie dzieła, do którego wykonania zobowiązany jest przyjmujący zamówienie, a także wynagrodzenia, do którego zapłaty zobowiązany jest zamawiający. Umowa o dzieło jest umową o „rezultat usługi” w szczególności w odróżnieniu od umowy o pracę i umowy zlecenia. W wypadku umowy o dzieło niezbędne jest, aby starania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu. W wyroku z dnia 26.01.2006 r. (III AUa 1700/05, OSA 2008/3/ 5) Sąd Apelacyjny w Lublinie słusznie stwierdził, że istotą umowy o dzieło jest osiągnięcie określonego, zindywidualizowanego rezultatu w postaci materialnej lub niematerialnej. Jednym z kryteriów pozwalających na odróżnienie umowy o dzieło od umowy o świadczenie usług jest możliwość poddania umówionego rezultatu sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych. Kodeks cywilny w art. 627 kc nie określa szczegółowo podstawowego

przedmiotu świadczenia takiej umowy, przy czym należy przyjąć, że wykonanie oznaczonego dzieła jest zwykle określonym procesem pracy, którego celem jest doprowadzenie do efektu uzgodnionego przez strony w momencie zawierania umowy. W wypadku rezultatu materialnego to rzecz przedstawia samoistną wartość, dla której osiągnięcia strony zawiązały umowę.

Od umowy zlecenia umowę o dzieło odróżnia konieczność jej sfinalizowania w każdym wypadku konkretnym i sprawdzalnym rezultatem, za który przysługuje wynagrodzenie. Obowiązek osobistego wykonania dzieła przez przyjmującego zamówienie będzie miał w odniesieniu do umowy o dzieło mniejsze znaczenie, jeżeli rezultat końcowy zostanie osiągnięty. W wypadku umowy zlecenia rezultat nie jest elementem koniecznym, występuje natomiast jako zasada obowiązku osobistego spełnienia świadczenia przez zleceniobiorcę, z uwagi na osobiste zaufanie między stronami. Zlecenie w podstawowej konstrukcji normatywnej odnosi się jedynie do dokonania określonej czynności prawnej i nie musi być odpłatne (zob. np. M. Gersdorf, Umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia, Warszawa 1993, s. 65-66, 69-70.).

Na powtarzalność podejmowanych czynności w określonym przedziale czasowym jako element przemawiający za umową zlecenia a nie umową o dzieło zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 06.04.2011r. (II UK 315/10, LEX nr 885011).

Niewątpliwie uwagi te należy w całości podzielić.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy podkreślić, że strony zawarły pisemne umowy, które nazwały umowami o dzieło. W ocenie Sądu Okręgowego umowy te nie zmierzały do uzyskania określonego rezultatu - dzieła lecz raczej do starannego wykonania wskazanych czynności takich jak: sprawdzenie dokumentów kandydatów na operatorów zgłoszonych do sprawdzianu (egzaminu), sprawdzenie umiejętności kandydatów, sprawdzenie wiadomości teoretycznych kandydatów, sporządzenie arkusza ocen dla każdego kandydata, wydanie w dniu sprawdzianu (egzaminu) świadectwa oraz książki operatora z wpisem uprawnień określonej specjalności osobom, które uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu (egzaminu), sporządzenie protokołu zbiorczego, zarejestrowanie uprawnień, przekazanie dokumentów do Centrum (...)w W..

Płatnik składek w złożonych odwołaniach oraz F. B., J. K. i H. Ł. słuchani na rozprawie podnosili, że egzaminy, w szczególności zadawane pytania i wydawane polecenia na dokonanie czynności praktycznych miały charakter indywidualizowany, niestandardowy, miały charakter prezentacji własnych koncepcji wykonawcy jako autora. Zauważyć w tym miejscu należy, że tylko gdy przedmiotem umowy jest utwór naukowy chroniony prawem autorskim, jego zamówieniu tradycyjnie odpowiada umowa o dzieło (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2014 r. II UK 420/13 lex nr 1480060). Przedmiotem zaś prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia tzw. utwór - ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory: wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe będące wynikiem podjętej działalności o charakterze naukowo-dydaktycznym, kartograficzne, programy komputerowe, plastyczne, fotograficzne, architektoniczne, muzyczne itp. Utwór taki z chwilą jego powstania na podstawie umowy o dzieło autorskie, staje się przedmiotem ochrony przewidzianej w przepisach art. 1 wskazanej ustawy. Umowa taka winna jednak spełniać wymogi pozwalające na jednoznaczną jej ocenę jako umowy o znaczeniu prawn-autorskim. Przedmiot takiej umowy musi stanowić dzieło w znaczeniu specjalnym będącym utworem, a więc przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Sama umowa natomiast powinna ponadto określać rodzaj utworu, sposób jego ustalenia, metody jego rozporządzania, tzw. pola eksploatacji jak i ustalać wynagrodzenie. Powyższe elementy są istotne dla ustalenia powstania dzieła w znaczeniu autorskim na co zwracał uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.06. 2003 roku (sygn. akt II CKN 269/01, OSNC 2004/9/142).

Czy zatem czynności objęte treścią umów, sprawdzenie umiejętności kandydatów, sprawdzenie wiadomości teoretycznych kandydatów, których dokonywali J. K., H. Ł., F. B., T. P. zawierają w sobie cechy wskazane wyżej? Zdaniem Sądu – nie. Ochronie prawa autorskiego nie podlegają działania o charakterze odtwórczym, polegające

na wykonywaniu czynności wymagających określonej wiedzy i zdolności do jej przekazania, a takie czynności właśnie wykonywali w/w. Zadawane pytania, wydawane polecenia dokonania czynności praktycznych nie stanowiły przekazu określonej myśli intelektualnej twórcy – w/w lecz stanowiły wyraz posiadanej, nabytej wcześniej wiedzy z uwzględnieniem doświadczenia z pracy zawodowej. Nie stanowiły tworu nowatorskiego. Nie można też pominąć, że wykonywanie umów miało miejsce na rzecz podmiotu, który zajmuje się prowadzeniem szkoleń i umożliwia nabycie uprawnień, zatem czynności w/w przy każdym egzaminie były powtarzalne.

W trakcie egzaminów, w których uczestniczyli w/w jako członkowie komisji egzaminacyjnej, wykonywali oni typowe czynności, co do których wymagana jest staranność, a nie konkretny efekt. Ich obowiązki polegały bowiem na: przeprowadzaniu części praktycznej i teoretycznej egzaminu. W takim przypadku nie występuje jakikolwiek rezultat, o którym mowa w treści art. 627 kc. Natomiast opisane czynności cechuje wyłącznie staranne działanie, polegające na kontroli wiedzy i praktycznych umiejętności egzaminowanych osób. Tym samym czynności wykonywane przez zainteresowanego to typowe i powtarzalne zadania związane ze starannym przeprowadzaniem egzaminu. Do tego rodzaju pracy nie jest konieczny indywidualny i osobisty wkład pracy intelektualnej, bowiem jej specyfika polega na weryfikacji umiejętności i wiedzy egzaminowanych osób. Wykonanie przedmiotu umowy nie pozwala na znaczną swobodę wykonawcy, a zamyka się w ramach ścisłych oczekiwań zleceniodawcy związanych z profesjonalnym, rzeczowym przeprowadzeniem egzaminu. Nie jest też związane z posiadaniem osobistych przymiotów i talentów przez wykonawcę, a jedynie z wymogiem jego pewnych kwalifikacji (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 25 września 2013 r. III AUa 271/13 lex nr 1378574).

Nie stanowiło również dzieła sprawdzenie dokumentów kandydatów na operatorów zgłoszonych do sprawdzianu (egzaminu), sporządzenie arkusza ocen dla każdego kandydata, wydanie świadectwa oraz książki operatora, sporządzenie protokołu zbiorczego, zarejestrowanie uprawnień czy przekazanie dokumentów do Centrum Koordynacji. Były to typowe i rutynowe zadania związane z wypisywaniem dokumentów. Do tego rodzaju pracy nie jest konieczny indywidualny wkład pracy intelektualnej, bowiem jej specyfika polega na starannym wypełnieniu poszczególnych rubryk, tak by zawierały właściwe wpisy.

B. S. natomiast, jak zostało ustalone w sprawie, piastował w komisji egzaminacyjnej stanowisko sekretarza komisji. Jego obowiązki polegały wyłącznie na sporządzeniu protokołu z egzaminu, wypisaniu świadectw i wręczeniu książeczek operatorom maszyn roboczych. Jak wskazywano wcześniej, na podstawie umowy o dzieło w rozumieniu art. 627 kc, przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania określonego dzieła. Efektem końcowym jest pewien rezultat w postaci materialnej lub niematerialnej. Dziełem jest stworzenie czegoś lub przetworzenie do postaci w jakiej dotychczas nie istniało. Sąd Apelacyjny Białymstoku w wyroku z dnia 31 lipca 2013 r. III AUa 120/13 lex nr 1356464 stwierdził, że: „w przypadku sporządzenia protokołu z egzaminu, wypisania świadectw, wręczenia książeczek operatorom maszyn roboczych nie występuje jakikolwiek rezultat, o którym mowa w treści art. 627 kc. Natomiast opisane czynności cechuje wyłącznie staranne działanie, polegające na technicznym i pomocniczym wypełnieniu dokumentów według określonego załącznika. (...) Wykonanie przedmiotu umowy nie pozwala na daleką idącą swobodę wykonawcy. Nie jest też związane z posiadaniem osobistych przymiotów przez zainteresowanego”.

Z określonego w treści umów celu umowy nie mógł wynikać obiektywnie osiągalny i pewny rezultat. Chodziło o wykonanie określonej czynności bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie. Egzaminatorzy otrzymywali wynagrodzenie niezależnie od wyniku egzaminów. Zatem przedmiotem umów była określona czynność, a nie jej wynik, co przesądza o ich kwalifikacji jako umów starannego działania - umów o świadczenie usług - art. 750 kc (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18.04.2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013/9 -10/115 oraz z dnia 13.06.2012 r., II UK 308/11, lex 1235841) z dnia 28.08.2014r. II UK 12/14, lex 1521243).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do przywołanego wyżej wyroku z dnia 28.08.2014r. przedmiot umowy o dzieło może być określony w różny sposób i różny może być stopień dokładności tego określenia, pod warunkiem że nie budzi on wątpliwości, o jakie dzieło chodzi, zatem nie można uznać za dzieło czegoś, co nie odróżnia się w żaden sposób od innych występujących na rynku rezultatów pracy - materialnych bądź niematerialnych, gdyż wówczas zatraciłby się indywidualny charakter dzieła. Dzieło nie musi wprawdzie być czymś nowatorskim i niewystępującym jeszcze

na rynku, jednak powinno posiadać charakterystyczne, wynikające z umowy cechy, umożliwiające zbadanie, czy dzieło zostało wykonane prawidłowo i zgodnie z indywidualnymi wymaganiami bądź upodobaniami zamawiającego. Trzeba też mieć na względzie, że stosunek prawny wynikający z umowy o dzieło nie ma charakteru zobowiązania trwałego (ciągłego). Przedmiotem umowy o dzieło jest doprowadzenie do weryfikowalnego i jednorazowego rezultatu, zdefiniowanego przez zamawiającego w momencie zawierania umowy..

Dlatego też umów, których przedmiotem było sprawdzenie dokumentów kandydatów na operatorów zgłoszonych do sprawdzianu (egzaminu), sprawdzenie umiejętności kandydatów, sprawdzenie wiadomości teoretycznych kandydatów, sporządzenie arkusza ocen dla każdego kandydata, wydanie w dniu sprawdzianu (egzaminu) świadectwa oraz książki operatora z wpisem uprawnień określonej specjalności osobom, które uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu (egzaminu), sporządzenie protokołu zbiorczego, zarejestrowanie uprawnień, przekazanie dokumentów do Centrum (...)w W., które dodatkowo rozciągnięte były w czasie, nie można uznać za umowy o dzieło.

Uczyniwszy powyższe ustalenia i zważania Sąd Okręgowy w myśl art. 477¹⁴ § 1 kpc oddalił złożone przez płatnika składek odwołania jako bezzasadne. Aprobując przywoływane orzecznictwo, należy jednoznacznie wskazać, że J. K., H. Ł., F. B., T. P. i B. S. w latach 2013 – 2015 wykonywali pracę na podstawie umów o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 kc miały odpowiednie zastosowanie przepisy o umowie zlecenia. Nie bez znaczenia dla oceny powyższego pozostaje okoliczność podana w toku postępowania przez L. F. (1), że po 2015 r. zawierał z egzaminatorami, na wykonanie tożsamyh czynności, umowy zlecenia.

Umowy o dzieło z nimi zawarte miały charakter czynności pozornej co skutkuje ich nieważnością, a w miejsce nieważnych umów należy uznać istnienie ważnych umów zlecenia stanowiących tytuł do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi – tak jak zasadnie uczynił to ZUS w zaskarżonej decyzji.

Orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego znajduje oparcie w treści art. 98 kpc i zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804), przy uwzględnieniu ilości odwołań i spraw połączonych do rozpoznania.